

Blendow Lexnova Expertkommentar - Arbetsrätt, augusti 2016

Entreprenörsansvar för löner i byggbranschen

Byggentreprenörer ska ansvara för lön som deras underentreprenörer inte betalat till utstationerade arbetstagare. Det föreslås nu för andra gången.

Enligt artikel 12 i det så kallade [tillämpningsdirektivet \(2014/67/EU\)](#) till [utstationeringsdirektivet \(96/71/EG\)](#) ska det åtminstone i byggbranschen införas ett entreprenörsansvar (eller vidtas någon annan lämplig och effektiv åtgärd). Det innebär att en utstationerad arbetstagare som inte fått lön ska kunna få lönen av den byggentreprenör som anlitat arbetstagarens arbetsgivare. En entreprenör ansvarar alltså enligt direktivet bara för de underentreprenörer han eller hon själv anlitat och inte för de underentreprenörer dessa kan ha anlitat i sin tur. Beställaren, till exempel en kommun eller en privatperson som vill ha något byggt, har inte något ansvar. Ansvaret är också begränsat till den fastställda minimilönen även om arbetstagaren enligt till exempel sitt anställningsavtal skulle ha rätt till mera. Det är enligt direktivet tillåtet att låta en entreprenör som fullgjort skyldigheten att vidta rimliga kontrollåtgärder enligt nationell rätt slippa ansvaret. Det framgår av direktivet att det är tillåtet att ha striktare ansvarsbestämmelser om det är tillåtet enligt EU-rätten och om de är icke-diskriminerande och proportionerliga.

Utredningen om nya utstationeringsregler lämnade förslag till hur tillämpningsdirektivet ska genomföras i Sverige. Utredningen föreslog att det skulle införas ett entreprenörsansvar i byggbranschen ([SOU 2015:38](#)). Utredningens förslag gick längre än direktivet på ett par punkter. För det första skulle arbetstagaren kunna kräva alla entreprenörer högre upp i entreprenörskedjan, det vill säga arbetstagaren skulle kunna välja att kräva till exempel huvudentreprenören även om han eller hon varit anställd hos en underentreprenör. För det andra skulle ansvaret omfatta hela lönekravet och inte bara minimilönen enligt ett svenskt centralt kollektivavtal. Det skulle inte krävas att den utstationerande arbetsgivaren var bunden av ett svenskt kollektivavtal. Utredningen hade tidigare föreslagit att utstationerade arbetstagare hos en arbetsgivare som var bunden av ett svenskt kollektivavtal skulle ha rätt till minimilönen enligt kollektivavtalet även om de inte var medlemmar i den avtalsslutande arbetstagarorganisationen ([SOU 2015:13](#)). I dag kan ju bara medlemmar grunda krav direkt på kollektivavtalet. Det förslaget var inte begränsat till byggsektorn.

Regeringen var tydligen inte helt nöjd med utredningens förslag utan har kommit med ett eget förslag om entreprenörsansvar i byggbranschen (departementspromemorian [Ds 2016:6](#)) som precis har varit ute på remiss. Det förslaget är både snävare och längre gående än utredningens förslag.

Regeringens förslag om entreprenörsansvar bygger på att det införs en rätt för utstationerade arbetstagare att kräva kollektivavtalsenliga villkor av sin arbetsgivare om denne är bunden av ett svenskt kollektivavtal. Det ska gälla oavsett om arbetstagaren är medlem i den avtalsslutande arbetstagarorganisationen eller inte. Det nya för svensk rätt skulle alltså vara att även icke-medlemmar ska så att säga ha rätt att åka snålskjuts på kollektivavtalet. Rätten ska inte, såsom utredningen föreslog, vara begränsad till minimilön utan ska gälla alla villkor enligt kollektivavtalet. Det förslaget är också generellt och alltså inte begränsat till byggbranschen.

Entreprenörsansvaret i byggbranschen ska enligt förslaget gälla för den lön som den utstationerade

arbetstagaren har rätt till enligt vad som nu sagts. Det förslaget går alltså längre än utredningens förslag, eftersom ansvaret ska omfatta den fulla lönen enligt kollektivavtalet och inte bara minimilönen. Samtidigt är förslaget snävare än utredningens förslag, eftersom den som inte är anställd hos en arbetsgivare med ett svenskt kollektivavtal inte kan göra gällande entreprenörsansvar mot någon utan bara har sin egen arbetsgivare att hålla sig till. Ansvaret kan göras gällande så snart lönen inte betalats på förfallodagen. Ansvaret upphör om entreprenören inte fått skriftligt krav inom tre månader därefter, och talan måste väckas inom tolv månader.

Även det nya förslaget innebär att alla entreprenörer högre upp i en entreprenörskedja har entreprenörsansvar. Ansvaret ska vara solidariskt, det vill säga den utstationerade arbetstagaren får själv välja vilken entreprenör han eller hon ska kräva den uteblivna lönen av. Förslaget innehåller också bestämmelser om så kallad regressrätt mellan de entreprenörer som har ansvaret. Enligt förslaget ska en entreprenör som är i god tro och har vidtagit "rimliga kontrollåtgärder" slippa ansvar. Det framgår inte klart av promemorian vilka kontrollåtgärder som avses. Om den utländske arbetsgivaren ska betala skatter och avgifter i Sverige, bör man enligt promemorian kolla med Skatteverket. Även kontroller hos Kronofogdemyndigheten, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och Arbetsmiljöverket, dit utstationering ska anmälas, nämns.

Tillämpningsdirektivet skulle egentligen ha varit genomfört i Sverige senast den 18 juni 2016, så det finns anledning att anta att lagrådsremiss och proposition kommer snart. Promemorian innehåller dock inte förslag till någon viss tidpunkt för ikraftträdandet.

Ansvar för obetalda löner i byggbranschen är inte någon ny fråga. Redan i mitten av 1940-talet föreslogs att byggnadsarbetare skulle ha bästa säkerhetsrätt för sin lön i den fastighet de varit med och bebyggt (SOU 1946:62). Tidigare var det inte ovanligt att själva byggnaden försattes i så kallad indrivningsblockad för att byggarbetarna skulle få ut sin lön. I samband med 2014 års avtalsrörelse infördes, efter ett medlarförslag, ett kollektivavtalsbaserat ansvarssystem. Företag inom Sveriges Bygginstrumenter betalar en avgift till en fond ur vilken byggarbetare, som är medlemmar i Svenska Byggnadsarbetareförbundet, kan få betalt om deras arbetsgivare - medlem eller inte i Sveriges Bygginstrumenter - inte betalat kollektivavtalsenlig lön. Det är en särskild partssammansatt nämnd - Ordning- och redanämnden - som beslutar om betalningen. Vi får se om de organiserade arbetsgivarna på byggområdet väljer en fondbaserad lösning, om ett lagstadgat entreprenörsansvar införs.

Sören Öman

Ordförande i Arbetsdomstolen. (Se även www.sorenoman.se)